

BANCA
NAȚIONALĂ
A ROMÂNIEI

Sondaj trimestrial privind riscurile sistemice iunie 2018

Anul II, nr. 3

Sondaj trimestrial
privind riscurile sistemice
Iunie 2018

NOTĂ

Toate drepturile rezervate.
Reproducerea informațiilor este permisă numai în scopuri educative
și necomerciale și numai cu indicarea sursei.

Banca Națională a României
Str. Lipscani nr. 25, cod 030031, București
tel.: 021/312 43 75; fax: 021/314 97 52

ISSN 2601 - 5331 (versiune *online*)

Cuprins

Sondaj trimestrial privind riscurile sistemice	5
Anexa 1. Harta principalelor riscuri la adresa stabilității financiare la nivel global	7
Anexa 2. Harta riscurilor la adresa stabilității financiare, opiniile băncilor	8
Anexa 3. Răspunsurile băncilor la chestionarul privind riscurile sistemice	9
Anexa 4. Structura chestionarului privind riscurile sistemice și precizări metodologice	19

Sondaj trimestrial privind riscurile sistemice

La nivelul UE, cele mai recente evaluări privind evoluția riscurilor și vulnerabilităților la adresa stabilității financiare indică drept riscuri cu potențial sistemic: (i) modificarea primei de risc pe piețele financiare internaționale, (ii) situația bilanțieră și profitabilitatea scăzută a instituțiilor financiare, (iii) provocările privind sustenabilitatea datoriei sectorului public și a celui privat, precum și (iv) lichiditatea și efectul de contagiune dinspre sectorul bancar paralel către sistemul financiar (Anexa 1).

Conform chestionarului privind riscurile sistemice¹, cele mai mari instituții de credit din România au identificat în exercițiul curent șase riscuri ridicate și trei moderate. Comparativ cu exercițiul anterior (martie 2018), primele trei riscuri cu potențial sistemic ridicate la adresa sectorului bancar autohton se mențin aceleași însă ordinea primelor două riscuri s-a inversat. Astfel, în cadrul exercițiului curent, riscul de creștere a costului de finanțare ca urmare a majorării ratei dobânzii și/sau a deprecierei monedei naționale devine primul risc sistemic, fiind urmat de riscul privind cadrul legislativ incert și impredictibil în domeniul financiar-bancar. Instituțiile de credit apreciază ca relativ dificilă capacitatea de gestionare a posibilelor efecte negative care decurg din aceste riscuri.

BNR a evaluat de asemenea vulnerabilitățile provenind dintr-o majorare a ratei dobânzii în cadrul *Raportului asupra stabilității financiare*, ediția din iunie 2018, arătând că modificarea tendinței ratei de dobândă din piață aferente monedei naționale poate genera presiuni asupra capacității de onorare a datoriei de către debitorii vulnerabili. Modificările indicelui ROBOR din perioada recentă au avut un impact asupra costului de finanțare pentru o proporție semnificativă de debitori, având în vedere că majoritatea fluxurilor de credite ipotecare noi și circa o treime dintre creditele de consum noi sunt acordate cu dobândă variabilă. În plus, creșterea costului de finanțare este urmărită și din perspectiva propunerilor legislative recente, măsurile de limitare a ratelor de dobândă² din piață putând avea efecte negative indirecte asupra sectorului bancar, care la rândul lor pot genera probleme ample la nivelul economiei. Astfel, BNR consideră că măsurile care ținesc protejarea debitorilor trebuie să aibă în vedere asigurarea unei creditări sustenabile atât din perspectiva cererii, cât și a ofertei de credit.

Conform instituțiilor de credit, riscul deteriorării rapide a încrederii investitorilor în economiile emergente în contextul evoluțiilor externe și/sau interne rămâne în continuare pe locul 3 în clasamentul instituțiilor de credit, însă capacitatea de gestionare a acestui risc s-a îmbunătățit marginal față de evaluarea precedentă.

¹ În Tabelul 1 din Anexa 2 sunt prezentate opiniile băncilor cu privire la riscurile sistemice, în Anexa 3 sunt prezentate răspunsurile individuale ale băncilor, iar în Anexa 4 sunt detaliate structura chestionarului transmis băncilor, precum și unele aspecte metodologice.

² Propunerea legislativă pentru modificarea și completarea OG nr. 13/2011 privind dobânda legală remuneratorie și penalizatoare pentru obligații bănești, precum și pentru reglementarea unor măsuri financiar-fiscale în domeniul bancar.

Conform instituțiilor de credit, riscul asociat evoluțiilor din piața imobiliară rezidențială (de ex.: creșterea prețurilor imobilelor rezidențiale) urcă, după importanță, de pe poziția 5 pe poziția 4 în cadrul exercițiului curent. În perioada recentă, prețul locuințelor s-a menținut pe un trend crescător, iar expunerile instituțiilor de credit corelate cu piața imobiliară sunt în continuare semnificative. Conform evaluării BNR, cuprinsă în *Raportul asupra stabilității financiare*, ediția din iunie 2018, riscul sistemic generat de creșterea prețurilor imobiliare poate fi de natură să amplifice celelalte riscuri identificate, în special în ceea ce privește creșterea îndatorării populației.

În cadrul exercițiului curent a fost introdus un risc nou – riscul de nerambursare a creditelor contractate de către sectorul neguvernamental, acesta fiind considerat de către instituțiile de credit drept cel de-al cincilea risc sistemic ridicat. BNR a evaluat acest risc în *Raportul asupra stabilității financiare*, ediția din iunie 2018, la un nivel ridicat, în special pe segmentul populației. Riscul de nerambursare a creditelor are mai multe fațete, fiind rezultanta unor factori legați de disciplina la plată în economie, adecvarea standardelor de creditare ale băncilor la momentul acordării împrumuturilor, proiectele legislative care au încurajat hazardul moral etc. Deși acest risc nu s-a materializat în prezent, reprezintă totuși o vulnerabilitate ce se poate manifesta în contextul tendinței mondiale de revenire a ratelor de dobândă către niveluri mai ridicate înregistrate istoric.

Potrivit instituțiilor de credit, cel de-al șaselea risc sistemic ridicat este riscul asociat inovației financiare și provocărilor la adresa securității cibernetice. Față de exercițiul anterior, acest risc a fost evaluat în ușoară scădere după importanță, însă probabilitatea de apariție, impactul potențial și capacitatea de gestionare s-au menținut constante.

Instituțiile de credit au încadrat în categoria riscurilor sistemice moderate următoarele trei riscuri: (i) riscul provenind din creșterea accelerată a creditării populației, (ii) riscul de intensificare a legăturii dintre sectorul bancar și cel public și (iii) riscul de menținere a unei evoluții modeste a activității de creditare a sectorului companiilor nefinanciare. Comparativ cu exercițiul anterior, riscul provenind din creșterea accelerată a creditării populației a trecut din categoria riscurilor ridicate (martie 2018) în categoria riscurilor moderate. Totodată, instituțiile de credit au evaluat acest risc ca fiind mai ușor de gestionat și au apreciat probabilitatea de materializare și impactul estimat relativ mai scăzute comparativ cu evaluarea precedentă (martie 2018). Ultimele două riscuri s-au menținut relativ neschimbate comparativ cu exercițiul anterior.

Anexa 1

Harta principalelor riscuri la adresa stabilității financiare la nivel global

Tabel 1. Principalele riscuri identificate de BCE asupra sistemului financiar european

	Nivelul riscului
1. Riscul privind reevaluarea primei de risc pe piețele financiare internaționale și efectele de contagiune	risc sistemic mediu, în creștere în ultimele 3 luni
2. Riscul provenind din slăbiciunile persistente în situația bilanțieră a instituțiilor de credit, companiilor de asigurare și fondurilor de pensii și profitabilitatea scăzută, alături de alte provocări structurale ale instituțiilor de credit	risc sistemic mediu, în scădere în ultimele 3 luni
3. Riscul provenind din provocările privind sustenabilitatea datoriei sectorului public și a celui privat	risc sistemic mediu, în scădere în ultimele 3 luni
4. Riscul de lichiditate din sectorul financiar nebanca cu posibile efecte de contagiune în sectorul financiar	potențial risc sistemic, în creștere în ultimele 3 luni

Sursa: BCE, *Financial Stability Review*, mai 2018

Tabel 2. Principalele riscuri identificate de către FMI asupra stabilității financiare la nivel global

Harta principalelor riscuri la adresa stabilității financiare la nivel global
1. Normalizarea politicii monetare în contextul presiunilor inflaționiste
2. Adoptarea politicilor protecționiste
3. Reevaluarea prețurilor activelor
4. Amplificarea fenomenului cripto-activelor
5. Vulnerabilitățile legate de alocarea ineficientă a resurselor ca urmare a unei perioade de condiții financiare acomodative

Sursa: *Global Financial Stability Report*, aprilie 2018

Tabel 3. Harta riscurilor la adresa stabilității financiare din România

	Deteriorarea încrederii investitorilor în economiile emergente
	Riscul de nerambursare a creditelor contractate de către sectorul neguvernamental
	Tensionarea echilibrelor macroeconomice
	Disciplina scăzută la plată în economie, vulnerabilități în bilanțul firmelor
	Creșterea prețurilor imobiliare
	risc sistemic sever
	risc sistemic ridicat
	risc sistemic moderat
	risc sistemic redus

Notă: Culoarea indică intensitatea riscului. Săgețile indică perspectiva riscului în perioada următoare.

Sursa: BNR, *Raportul asupra stabilității financiare*, iunie 2018

Anexa 2

Harta riscurilor la adresa stabilității financiare, opiniile băncilor

Tabel 1. Opinia băncilor privind riscurile sistemice asupra sistemului financiar³ pentru perioada iunie 2018 – iunie 2019

Nr.*	Risc sistemic asupra sectorului financiar	Nivel curent al riscului**	Dificultatea de gestionare a riscului***
Risc 1	Riscul de creștere a costului de finanțare ca urmare a majorării ratei dobânzii și/sau a deprecierei monedei naționale, cu efecte negative asupra capacității de plată a debitorilor, în special a populației și IMM	➔	➔
Risc 2	Cadrul legislativ incert și impredictibil în domeniul financiar-bancar, cu implicații asupra solvabilității sectorului bancar	➔	➔
Risc 3	Riscul deteriorării rapide a încrederii investitorilor în economiile emergente, în contextul evoluțiilor externe (de ex.: creșterea economică la nivel global, modificările de ordin politic și accentuarea tensiunilor geopolitice, sectorul bancar european) și/sau interne (de ex.: politici fiscale prociclice, adâncirea deficitului de cont curent)	➔	⬇
Risc 4	Riscul asociat evoluțiilor din piața imobiliară rezidențială (de ex.: creșterea prețurilor imobilelor rezidențiale)	➔	➔
Risc 5	Riscul de nerambursare a creditelor contractate de către sectorul neguvernamental****		
Risc 6	Riscul asociat inovației financiare și provocărilor la adresa securității cibernetice	➔	➔
Risc 7	Riscul provenind din creșterea accelerată a creditării populației	➔	⬇
Risc 8	Riscul de intensificare a legăturii dintre sectorul bancar și sectorul public, atât datorită expunerilor directe (de ex. titluri de stat, credite acordate administrațiilor centrale și locale), cât și celor indirecte (de ex. creditele „Prima casă”)	➔	➔
Risc 9	Riscul de menținere a unei evoluții modeste a activității de creditare a sectorului companiilor nefinanciare, în condițiile unui mediu caracterizat de o disciplină la plată laxă, dar și ale existenței unui potențial de creștere sustenabilă a creditării, cu implicații negative asupra perspectivelor economice pe termen mediu și lung	➔	➔
	<ul style="list-style-type: none"> ■ risc sistemic sever/ foarte dificil de gestionat (valori absolute între 7 și 8) ■ risc sistemic ridicat/ dificil de gestionat (valori absolute între 5 și 6) ■ risc sistemic moderat/ gestionabil (valori absolute între 3 și 4) ■ risc sistemic redus/ fără probleme (valori absolute între 1 și 2) 		

* Ordinea riscurilor este dată de importanța medie a riscului conform răspunsurilor băncilor.

** Culoarea indică nivelul curent al riscului, luând în calcul probabilitatea de materializare a acestuia și impactul asupra sectorului bancar în caz de materializare în cursul unui an.

*** Culoarea indică nivelul curent al dificultății de gestionare a riscului de către instituțiile de credit.

**** Acest risc a intrat pentru prima dată în cadrul riscurilor cu potențial sistemic în T2 2018, neexistând astfel informații cu privire la evoluția față de analiza anterioară.

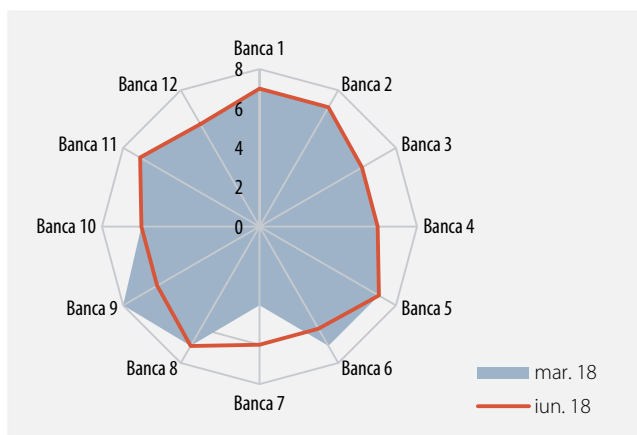
Săgețile indică evoluția riscului/capacității de gestiune a acestuia relativ la exercițiul anterior (martie 2018), considerând un prag de materializare de 0,5 puncte.

³ Pentru structura chestionarului și detalii metodologice, a se vedea Anexa 4.

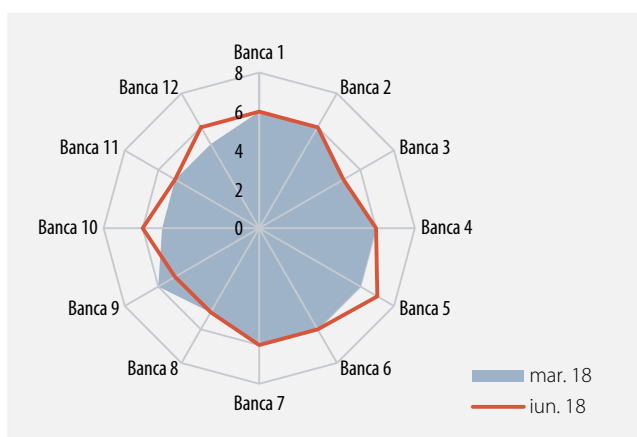
Anexa 3

Răspunsurile băncilor la chestionarul privind riscurile sistemice

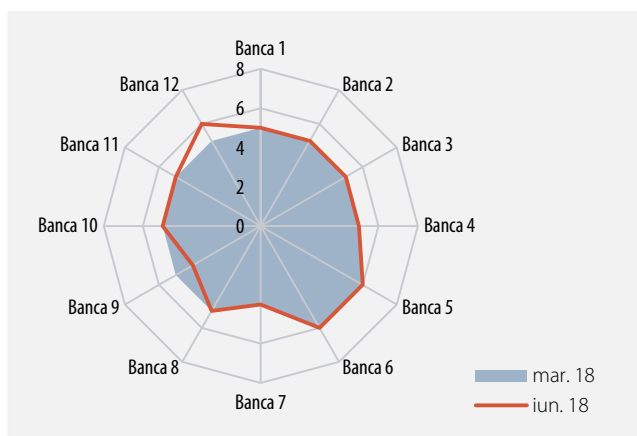
1. Riscul de creștere a costului de finanțare ca urmare a majorării ratei dobânzii și/sau a deprecierei monedei naționale, cu efecte negative asupra capacității de plată a debitorilor, în special a populației și IMM

Grafic 1a. Probabilitatea de apariție

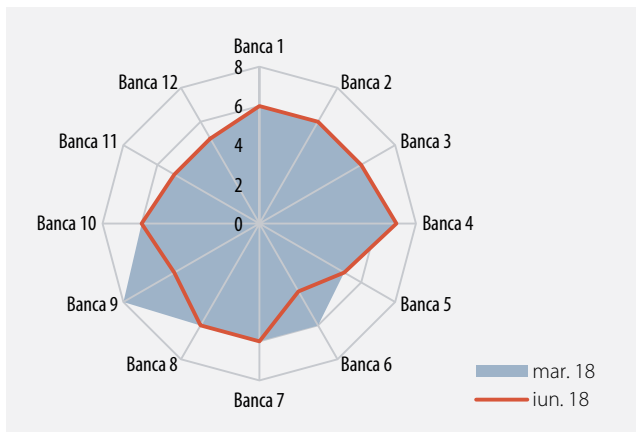
Grafic 1b. Severitatea impactului

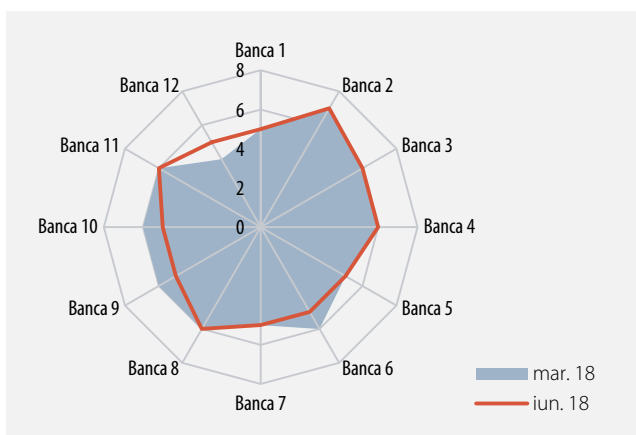
Grafic 1c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție / severitate a impactului / dificultate de gestionare a riscului mai ridicate.

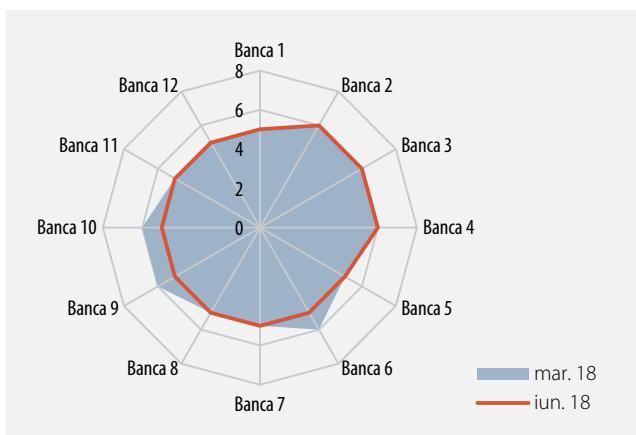
2. Riscul privind cadrul legislativ incert și impredictibil în domeniul financiar-bancar, cu implicații asupra solvabilității sectorului bancar

Grafic 2a. Probabilitatea de apariție

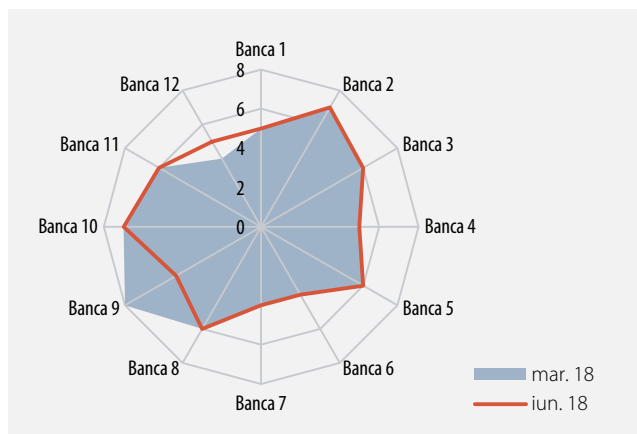

Grafic 2b. Severitatea impactului

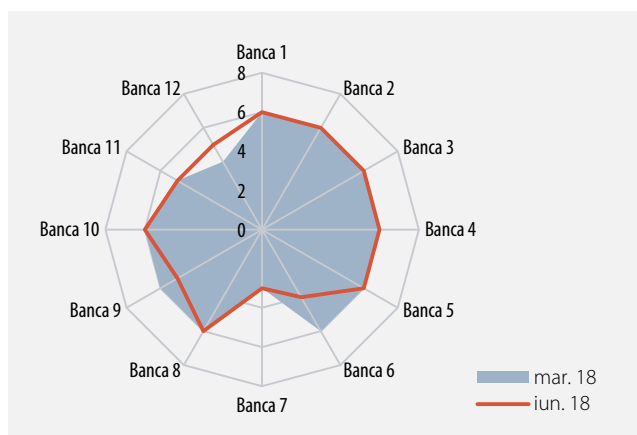
Grafic 2c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție / severitate a impactului / dificultate de gestionare a riscului mai ridicată.

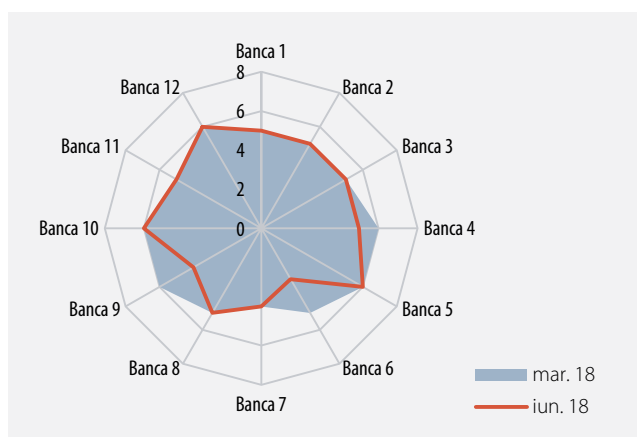

3. Riscul deteriorării rapide a încrederii investitorilor în economiile emergente, în contextul evoluțiilor externe (de ex.: creșterea economică la nivel global, modificările de ordin politic și accentuarea tensiunilor geopolitice, sectorul bancar european) și/sau interne (de ex.: politici fiscale prociclice, adâncirea deficitului de cont curent)

Grafic 3a. Probabilitatea de apariție

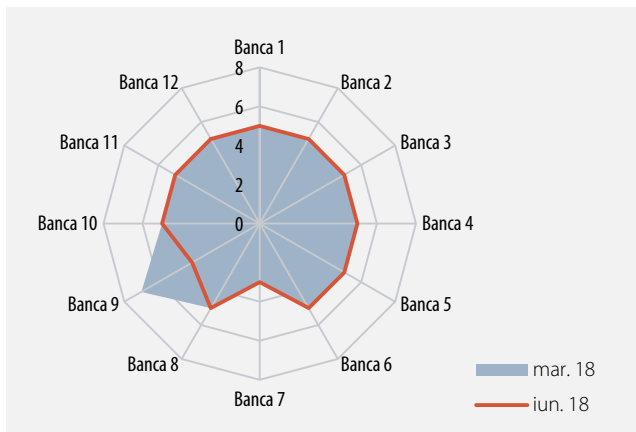
Grafic 3b. Severitatea impactului

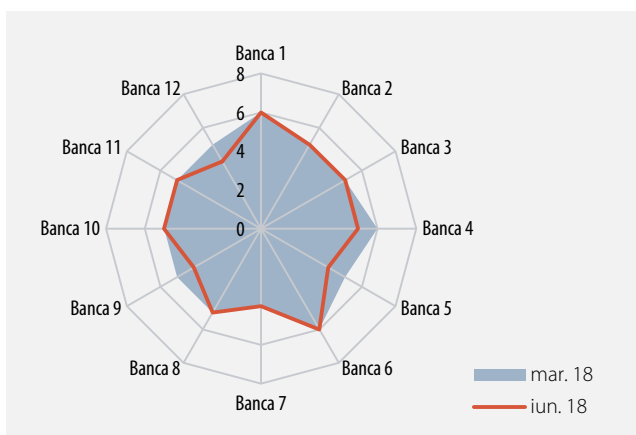
Grafic 3c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție / severitate a impactului / dificultate de gestionare a riscului mai ridicată.

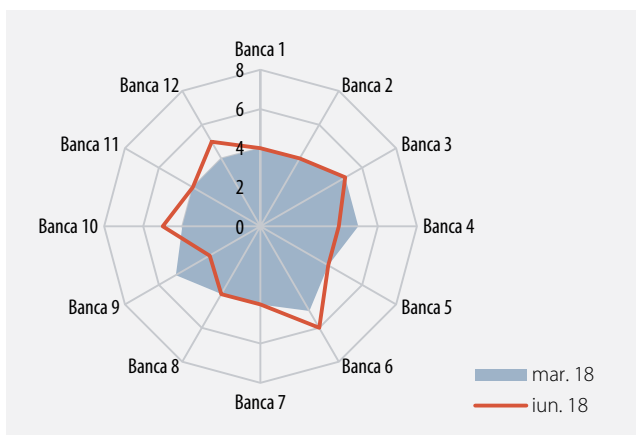
4. Riscul asociat evoluțiilor din piața imobiliară rezidențială (de ex.: creșterea prețurilor imobilelor rezidențiale)

Grafic 4a. Probabilitatea de apariție

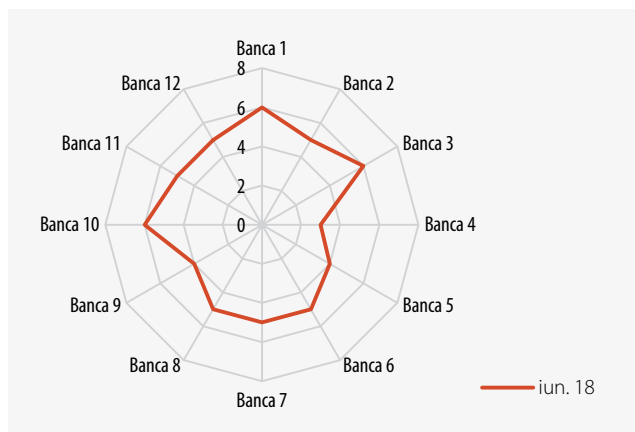
Grafic 4b. Severitatea impactului

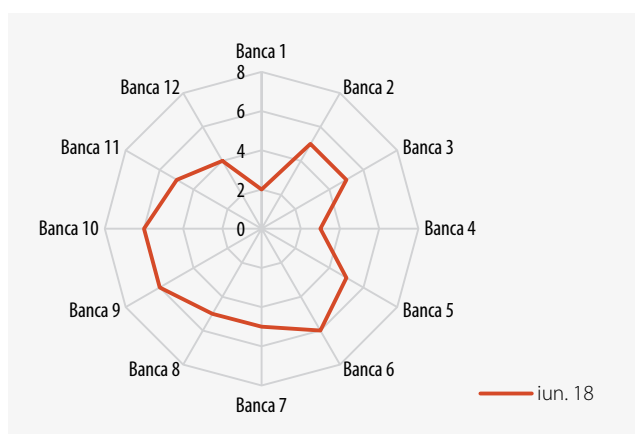
Grafic 4c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție / severitate a impactului / dificultate de gestionare a riscului mai ridicată.

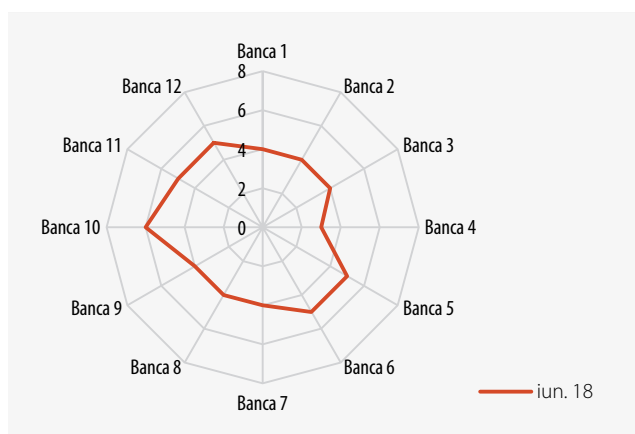
5. Riscul de nerambursare a creditelor contractate de către sectorul neguvernamental

Grafic 5a. Probabilitatea de apariție

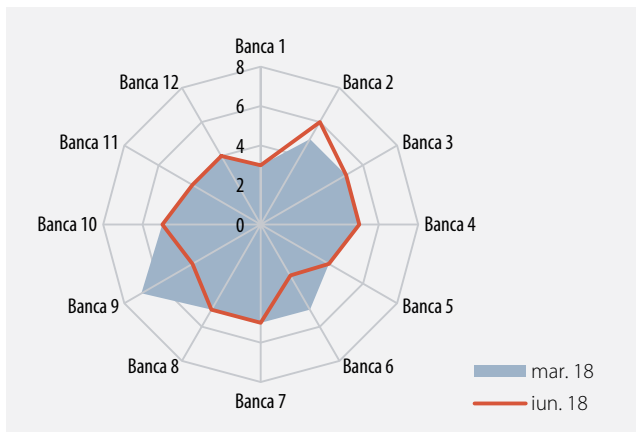
Grafic 5b. Severitatea impactului

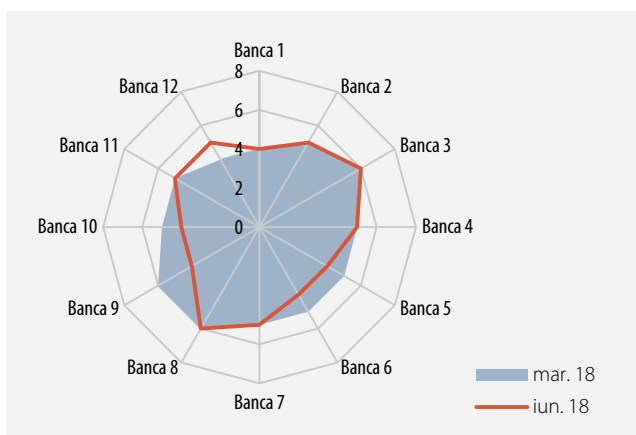
Grafic 5c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție / severitate a impactului / dificultate de gestionare a riscului mai ridicată.

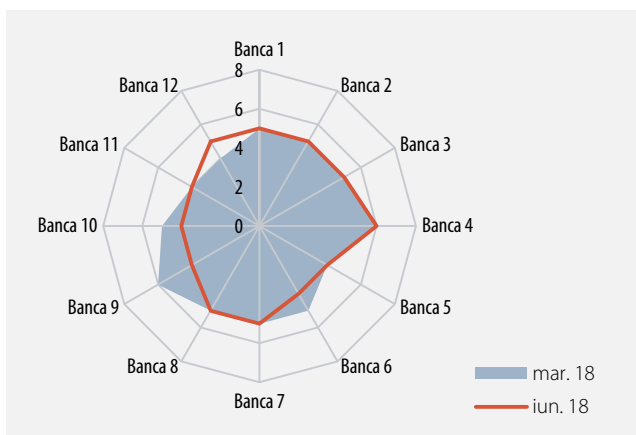
6. Riscul asociat inovației financiare și provocărilor la adresa securității cibernetice

Grafic 6a. Probabilitatea de apariție

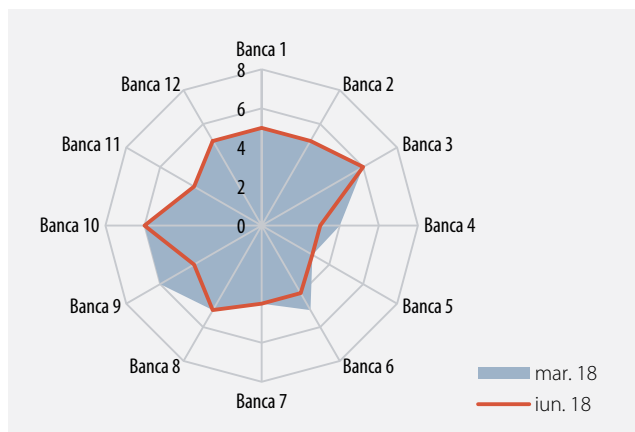
Grafic 6b. Severitatea impactului

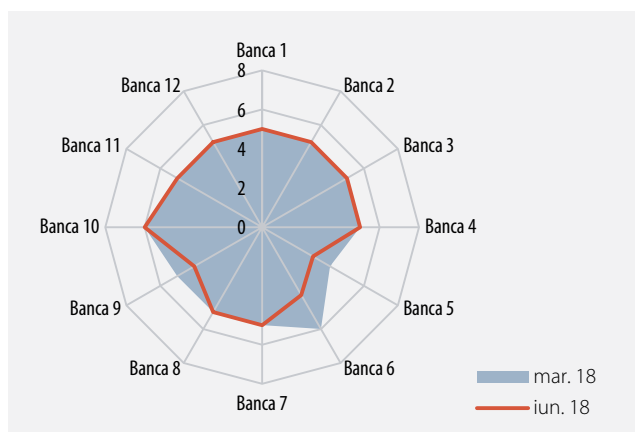
Grafic 6c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție / severitate a impactului / dificultate de gestionare a riscului mai ridicată.

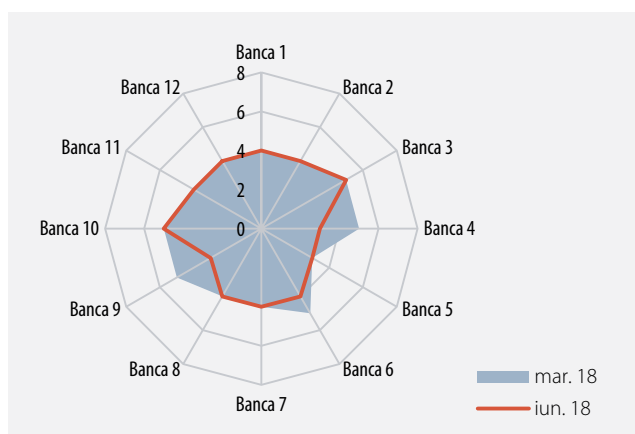
7. Riscul provenind din creșterea accelerată a creditării populației

Grafic 7a. Probabilitatea de apariție

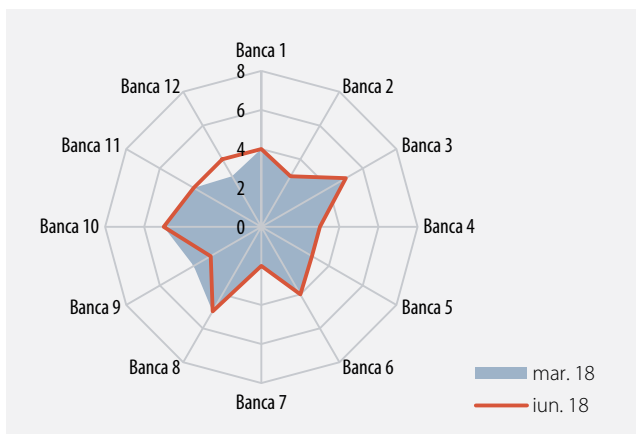
Grafic 7b. Severitatea impactului

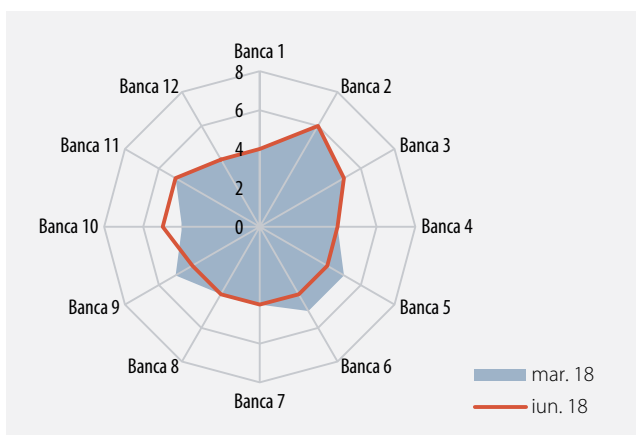
Grafic 7c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție / severitate a impactului / dificultate de gestionare a riscului mai ridicată.

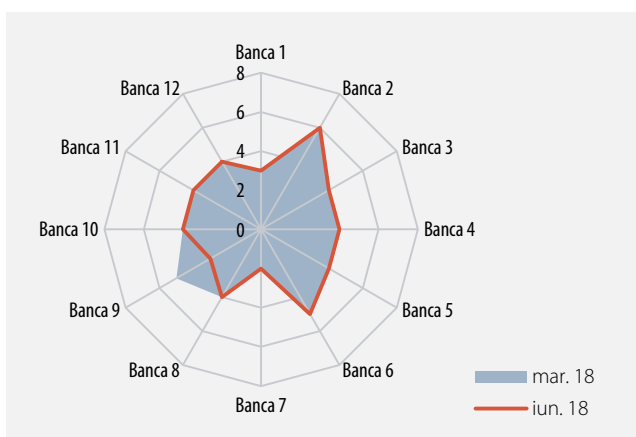
8. Riscul de intensificare a legăturii dintre sectorul bancar și sectorul public, atât datorită expunerilor directe (de ex. titluri de stat, credite acordate administrațiilor centrale și locale), cât și celor indirecte (de ex. creditele „Prima casă”)

Grafic 8a. Probabilitatea de apariție

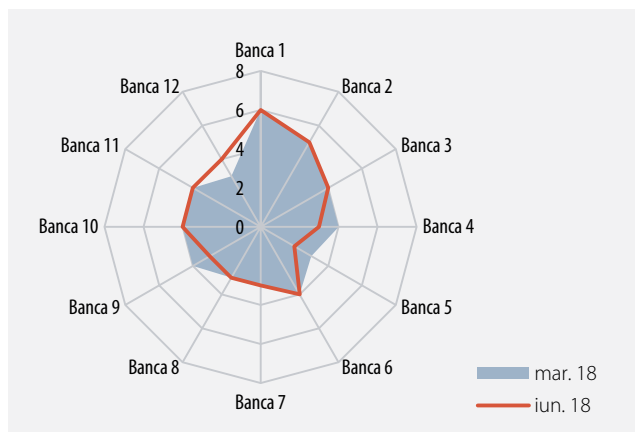
Grafic 8b. Severitatea impactului

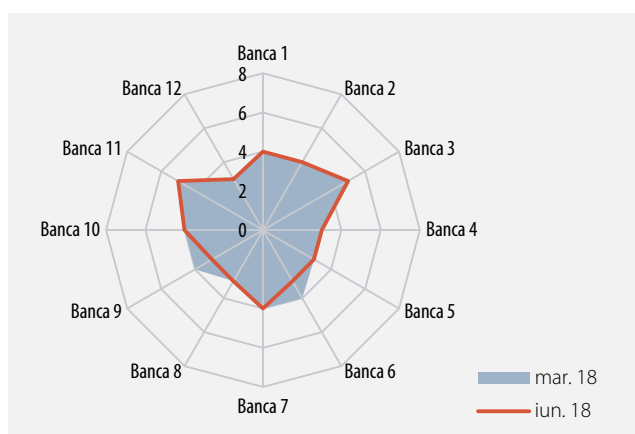
Grafic 8c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție / severitate a impactului / dificultate de gestionare a riscului mai ridicată.

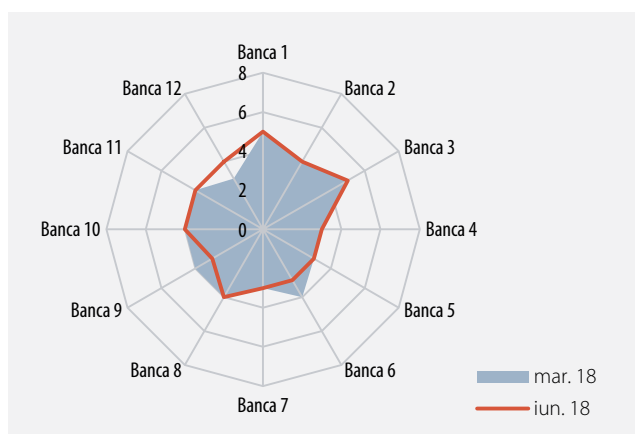
- 9. Riscul de menținere a unei evoluții modeste a activității de creditare a sectorului companiilor nefinanciare, în condițiile unui mediu caracterizat de o disciplină la plată laxă, dar și ale existenței unui potențial de creștere sustenabilă a creditării, cu implicații negative asupra perspectivelor economice pe termen mediu și lung**

Grafic 9a. Probabilitatea de apariție

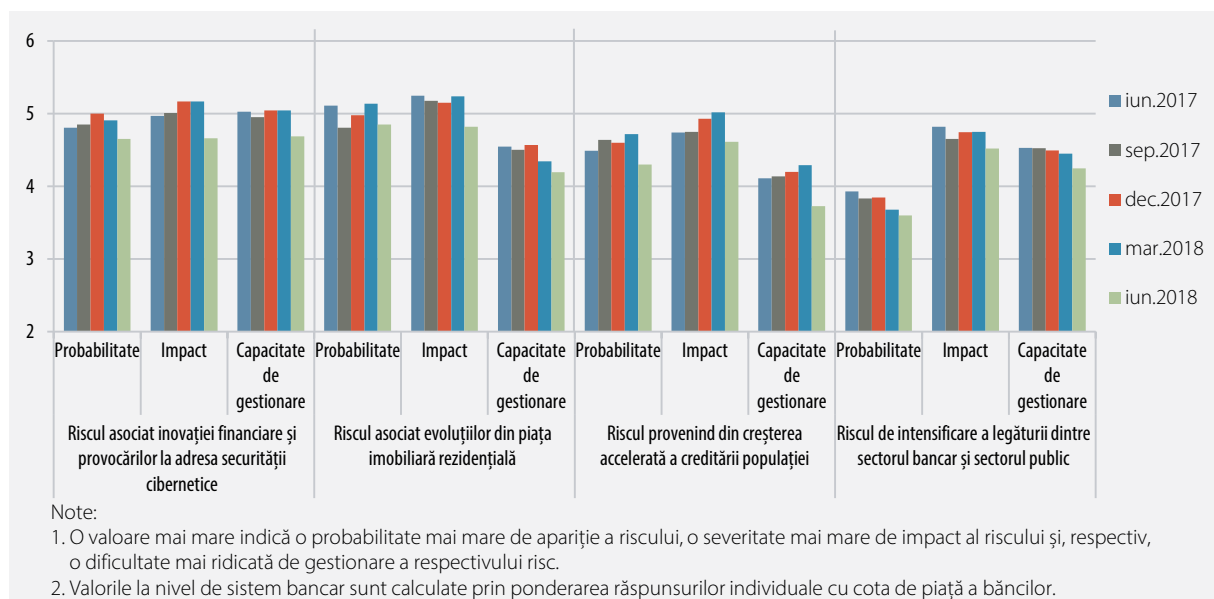
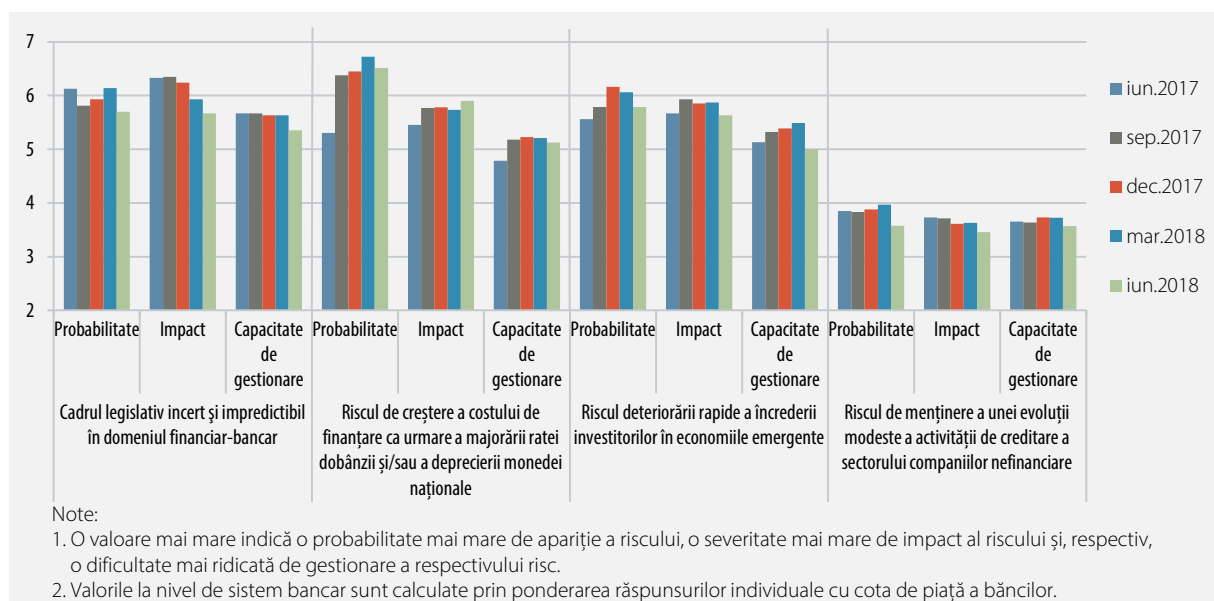
Grafic 9b. Severitatea impactului

Grafic 9c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție / severitate a impactului / dificultate de gestionare a riscului mai ridicată.

Grafic 10. Evoluția răspunsurilor agregate ale băncilor referitoare la probabilitatea de apariție, severitatea impactului și capacitatea de gestionare a riscurilor sistemice

Anexa 4

Structura chestionarului privind riscurile sistemice și precizări metodologice

Chestionar privind riscurile sistemice				
Denumirea instituției de credit:				
Data de referință: 30.06.2018				
Pentru scopurile acestui chestionar, noțiunea de risc sistemic se referă la „risc de perturbare a sistemului financiar care poate genera consecințe negative grave pentru piața internă și economia reală” (Regulamentul (UE) nr. 1092/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 noiembrie 2010).				
1a	Vă rugăm să evaluați pentru următoarele 12 luni riscurile sistemice identificate la punctele 1-9 din tabelul de mai jos. De asemenea, vă rugăm să completați la punctul 10 al tabelului un alt risc sistemic identificat din perspectiva dumneavoastră.			
Riscuri sistemice	Importanța riscului (A)	Probabilitatea de apariție a riscului (B)	Impactul potențial asupra sectorului bancar (C)	Capacitatea băncii de gestionare a riscului (D)
1. Riscul deteriorării rapide a încrederii investitorilor în economiile emergente în contextul evoluțiilor externe (de ex: creșterea economică la nivel global, modificările de ordin politic și accentuarea tensiunilor geopolitice, sectorul bancar european) și/sau interne (de ex.: politici fiscale prociclice, adâncirea deficitului de cont curent)				
2. Riscul de intensificare a legăturii dintre sectorul bancar și sectorul public atât datorită expunerilor directe (de ex: titluri de stat, credite acordate administrațiilor centrale și locale), cât și celor indirecte (de ex. creditele „Prima casă”)				
3. Riscul asociat evoluțiilor din piața imobiliară rezidențială (de ex: creșterea prețurilor imobilelor rezidențiale)				
4. Riscul de menținere a unei evoluții modeste a activității de creditare a sectorului companiilor nefinanciare, în condițiile unui mediu caracterizat de o disciplină la plată laxă, dar și ale existenței unui potențial de creștere sustenabilă a creditării, cu implicații negative asupra perspectivelor economice pe termen mediu și lung				
5. Riscul de creștere a costului de finanțare ca urmare a majorării ratei dobânzii și/sau a deprecierei monedei naționale, cu efecte negative asupra capacității de plată a debitorilor, în special a populației și IMM				
6. Riscul asociat inovației financiare și provocărilor la adresa securității cibernetice				
7. Riscul provenind din creșterea accelerată a creditării populației				
8. Cadrul legislativ incert și imprecizabil în domeniul financiar-bancar, cu implicații asupra solvabilității sectorului bancar				
9. Riscul de nerambursare a creditelor contractate de către sectorul neguvernamental				
10.				
Explicații:				
(A) În clasificarea riscurilor în funcție de importanță, vă rugăm să utilizați următoarea scală de la 1 la 9, unde 1 este cel mai important risc, iar este 9 cel mai puțin important risc. Evaluarea importanței unui risc (A) combină: probabilitatea de materializare a acestuia (B) și impactul în caz de materializare (C), luând în calcul capacitatea băncii de a gestiona respectivul risc (D).				
(B) În clasificarea riscurilor în funcție de probabilitatea de apariție, vă rugăm să utilizați următoarea scală: Risc cu probabilitate, 1=Nesemnificativă, 2=Foarte redusă, 3=Redusă, 4=Sub medie, 5=Peste medie, 6=Ridicată, 7=Foarte ridicată și 8=Sigură.				
(C) În clasificarea riscurilor în funcție de impactul potențial asupra sistemului financiar, i.e. pierderea așteptată condiționată de materializarea respectivului risc, vă rugăm să utilizați următoarea scală: Risc cu impact 1=Nesemnificativ, 2=Foarte redus, 3=Redus, 4=Sub medie, 5=Peste medie, 6=Ridicată, 7=Foarte ridicată și 8=Extrem de ridicată.				
(D) În clasificarea riscurilor în funcție de capacitatea instituției de credit de a gestiona respectivul risc înainte de apariție (i.e. cât de pregătită este banca dvs. de a lua măsuri <i>ex ante</i> pentru a reduce semnificativ riscul), vă rugăm să utilizați următoarea scală: 1=Fără probleme, 2=Foarte ușor de gestionat, 3=Ușor de gestionat, 4=Relativ ușor de gestionat, 5=Relativ dificil de gestionat, 6=Dificil de gestionat, 7=Foarte dificil de gestionat, 8=Nu poate fi gestionat.				

1b	Vă rugăm să furnizați, dacă este cazul, orice clarificări sau informații suplimentare pe care le considerați necesare pentru o mai bună înțelegere a răspunsurilor de la punctul 1a.
Clarificări/ Informații suplimentare	
1.	
2.	

Analiza este realizată pe baza răspunsurilor instituțiilor de credit la chestionarul privind riscurile sistemice. Sondajul este transmis celor mai importante 12 instituții de credit din sistem după valoarea activelor. Acestea dețineau circa 87 la sută din activele totale ale sectorului bancar în luna mai 2018. Chestionarul este adresat persoanelor cu atribuții de conducere din cadrul departamentelor de administrare a riscului ale acestor instituții.

Mecanismul analizei este următorul: pornind de la o serie de riscuri care pot fi considerate sistemice se solicită instituțiilor de credit participante o ierarhizare a respectivelor riscuri după importanța posibilelor consecințe asupra sistemului financiar. Totodată, instituțiile de credit evaluează care este capacitatea lor de a face față consecințelor în ipoteza concretizării riscului și care este probabilitatea de apariție a riscului sistemic. De asemenea, instituțiile de credit au posibilitatea să propună riscuri care, în opinia lor, sunt sistemice.

Metoda de agregare a răspunsurilor băncilor cu privire la cele trei elemente ale riscurilor (probabilitatea de apariție, severitatea impactului și capacitatea de gestionare a riscului) este media ponderată, factorul de ponderare fiind cota de piață a activelor.

Scala folosită este de la 1 la 8, unde valoarea 1 reprezintă un risc cu o probabilitate de apariție nesemnificativă / fără probleme în a fi gestionat, iar valoarea 8 desemnează un risc cu o probabilitate de apariție sigură / care nu poate fi gestionat.

Abrevieri

BCE	Banca Centrală Europeană
BNR	Banca Națională a României
FMI	Fondul Monetar Internațional
IFN	instituție financiară nebancaară
UE	Uniunea Europeană

